

Varpas išeina kas
antras mėnesis. Metinė
prekė su parsiumtumu:
Rusijoje (kuver-
tuose) 5 rubl.,
Prusuose 3 auks.,
Amerikoje ir kitur 4 auks.

VARPAS

Appgarsinimai V a r p e,
ištisa eilutė smulkaus
rašto, kaštuoja
60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo dvimėnesinis laikraštis.

Apgavinga geradėjystė.

Nuo pradžios šių metų užvesta monopolis pardavimo alkoholinių gėrymų Suvalkų gub., o Kauno gub. užvesta tai da anksčiau. Da permažai praėjo laiko, kad galima būtų įžymiai patęmyti įtekme monopolio ant girtuoklystės, da permažai turime tame dalyke žinių sustatymui šiokių tokių statistiškų liudyjimų į vieną ar kitą pusę. Teisybė, klaidžiojo pasakos, buk vietomis buvę išsyk matyt, kad žmonės jau ne teip geria. Bet tose pasakose daugiau yra lengvatikystės, ne kaip kritiško apsižiūrėjimo. Ar, užvedus monopolį, išsyk susimažino *noras* gerti? Ar gal išsekė šaltinis medegos gėrymui? Ne — tuodu faktoriu liko po senovei. Tą suvadžiojantį akis neva apsistojimą girtuoklystės padarė vien tiktai staigi atmaina, staigus susimažinimas vietų gėrymo. Žmonės išsyk neteko daugybės karčiamų, o ant jų vietos rado labai mažai naujo pavidalo, da nepažįstamų ir ništikimų viešbučių; nereikia užmiršti, kad ir atstatyti karčiamninkai žydėliai nesuspėjo da prasimanyti, koku būdu pagelbėtų save ir žmones. Pamaži vienok vėl atsiranda tie patys girtuokliai vietose, kur išpradžių buvo lyg išnykę. Kauno gub., kaip girdėt, pasididino paslaptinis varamas spirito, kontrabanda jo iš Prusų ir vartojimas anodinos. Tai-gi apie apstojimą girtuoklystės kalbėti nėra pamato.

Pats monopolis, kaip ir įrankis sutrukdyti girtuoklystės, be pagelbos kitų įrankių, pakreiptų tiesiog ant sumažinimo *noros* gerti, yra visai, o visai menkos vertybės. Apie tą dalyką kalbėta jau plačiau „Varpe“ 1895 m. straipsnyje v. „Alkoholis“.

Maskolijos valdžia, užvesdama monopolį, gyrėsi, juogiai tai daro vien sumažinimui girtuoklystės ir padidimui žmonių gerovės. Daugumas, žinoma, įtikėjo į valdžios geradėjystę. Bet pasiklauskime, ar gali susimažinti, apskritai imant, tarp žmonių girtuoklystę, jeigu alkoholio varo ir dabar tiekpat, kaip ir pirmiau, da prieš monopolį? Pats sau monopolis, kaip parodo statistika kitų šalių, skriaudos viešpatystės išdui nepadarė — nepadarys skriaudos nė Maskolijoje. Tai-gi

vėl kitas klausymas, ar gali pasididinti, apskritai imant, žmonių gerovė, jeigu iš jų viešpatystė išplėšia pinigų tiekpat, arba net daugiau, ne kaip prieš monopolį? Kur čia ta geradėjystė? Dėlto-gi da atkartojū, kad vienas tik monopolis nė girtuoklystės nesumažys, nė žmonių gerovės nepadidys, o kartais gali net užkenkti.

Jug ir Maskolijos valdžia žada, o geriau sakant, mokinti ir velyjantieje žmonėms gero vyrai verčia valdžią, idant prie monopolio prikergtų įrankius, atgrasinančius nuo girtuoklystės t. y. apšviečančius žmonių protą. Prie tokių įrankių pirmių pirmiausiai priguli platinimas tam tikrų knygų apie pragaištingumą alkoholio žmogaus sveikatai ir turtams, įrengimas skaityklų, pratobulinančių žmogų apskritai, viešbučiai t. v. arbatiniai su laikrašciais ir draugystės, platinančios blaivystę. Aišku kiekvienam, kad iktol, ikikol lietuviams nebus leista lietuviška spauda, kątik minėti įrankiai mums nepasiekiami. Nors ir visi aplinkui viešpatystės gyventojai sunaudotų pilnai tuos įrankius, tai mes tik vienį, lietuvių, prie jų nebusime prileisti. Dėlto-gi apie tuos įrankius nēr ką tuo žygiu nė kalbėti ir aš juos išbraukiu iš apsvarstymo eilės.

Prie blaivystės draugysčių galėtume jug buti prileisti ir mes ir turėtume iš to naudą, jeigu tvėrimas tokių draugysčių būtų pavestas privatiškam užnamymui vietinių geros valios, gerų norų ir neilstančio tvirtumo žmonių. Bet teip tvėriamos draugystės Maskolijoje užgintos, nėra negeistinos policijai. Tai-gi valdžia, steigdama kad ir blaivystės draugystės, gali atlikti tiktai formaliską pusę, paniekindamą jų turinį. Dėlto vieton blaivystės draugysčių siulo t. v. „prieglobas blaivystės“ ir steigimą jų paveda paviečio administracijai, kuri gali pasikviesti prie to sąnarius iš vietinės inteligencijos, dvarponių ir kunigų. Forma yra, bet nėra turinio. Ar galimas daiktas, kad paviečio činovninkai, kurie ikšiol stengėsi iš paskutinųjų plėsti ir engti pavestus jų administracijai žmones, išsyk imtų rupintis apie tųpat žmonių gerovę? Ar suprantama, kad vietiniai inteligentai (tie patys činovninkai, arba jų šalininkai) ir dvarponiai (teip-gi jų šalininkai), kurie ikšiol teip niekino žmones, kad net bažnyčioje negalėjo

157348

su jais išsitekti, ims staiga ir taps angėlais sargais, yedančiais tuospat žmones už rankos keliu blaivystės? Kunigams-gi tame dalyke paraginimas iš pusės paviečio viršininko visai nereikalingas, nėra juos ragina jų pačių pareiga. Tai-gi iš pažadėtų „prieglobų“ naudos sau nelaukkime.

Pasakysite, kad pats išnaikinimas karėiamų, kurias žydėliai jau pertoli buvo nuvarę į nedorą pusę, ir apmainymas ant krikščioniškų viešbučių turi savo matomą naudą. Teip lyg turėtų būti. Bet atsiminkime, kad turėjome jug karėiamas krikščioniškas ir negalime pripažinti, kad jos būtų traukusios žmones ant doros kelio. Į ką gali pavirsti šiandieniniai krikščioniški viešbučiai, da sunku įspėti, ypač matant, kad rinkime ypatų, norinėjų laikyti viešbutį, persveria ne doriška, tik policėjiška žmogaus vertybė. Vietas-gi pardavikų viešpatystės įtaisose, bent-gi Lietuvoje, užiminėjo žandarai, buvusieji žemskiai ir kas-žin iškur atvykusieji žmonės, o vietiniams gyventojams labai sunku prie tų vietų prisitaikyti. Ir tai jau yra pas mus bloga monopolio pusė, da neturint nė vienos pusės geros.

Teip išrodo stambiais bruksniais apibrėžtas paveikslas mums suteikto monopolio.

Apšvietimas ir tautos turtingumas.

(Tęsimas.)

Ar-gi stebėtina, jei tarp tokių sąlygų Francuzijos turtingumas vis auga, nežiurint, ką paskutinis karas su vokiečiais baisiai daug kaštavo, ką didelė dalis mokesčių eina ant karo reikalų ir ką viešpatystę slėgia didelės skolos. Francuzijoj nėra mokesčio nuo pelno, kaip Anglijoj, todėl turtingumui išskaityti reikia įieškoti nuošalių ženklų. Nuo pradžios aštuntos dešimties metų iki galo devintos dešimties dirbimas akmeninių anglių pakilo nuo 20 000 000 iki 30 000 000 tonų, dirbimas špižo nuo 1 144 000 iki 2 500 000 tonų, pirkliavimas su svetimoms salimis nuo 5 500 mil. frankų iki 7 500 mil. frankų. Bet ypač aiškiai matyti turtingumo pasididinimas iš augimo įnašų į taupinamas kasas. 1869 metuose tose kasose buvo sudėta 711 mil. frankų, 1880 m. buvo jau 1280 mil. frankų, gruodžio-gi 31 d. 1890 metų 546 kasose buvo sudėta 3052 mil. frankų. Knygučių taupinamiems pinigams 1869 metuose buvo 2 130 000, 1880 metuose — 4 841 000, 1890 metuose — 5 948 000. Taupinamų pinigų ant kiekvienos knygutės išpuolė 1869 metuose 334 frankai, 1880 metuose — 333 frankai, 1890 metuose — 513 frankų. Prie šitų taupinamų pinigų reikia pridėti da apie 1000 mil. frankų, taupinimui sudėtų pačų kasose.

Visa, kas žmonių apšvietimui padaryta Europoje, yra labai maža sulyginamai su Amerika. 1889 m. Amerikoje buvo 62 mil. gyventojų ir 216 000 mokyklų, kuriose mokintinių buvo 13 325 000; iš šito skaitliaus 12 900 000 buvo pradedamos mokyklose, 668 000 vidutinėse ir 126 000 augštesnėse mokyklose. Prilyginus skaitlių mokintinių pradedamosiose mokyklose prie viso skaitliaus gyventojų, išeina 208 mokintiniai ant 1000 gyventojų, — nė vienoje šalyje nėra tiek daug mokintinių, prilyginus prie gyventojų skaitliaus. Tuose-pat 1889 metuose pradedamosiose mokyklose buvo 352 000 mokintojų; tarp jų 125 000 vyrų ir 227 000 moterų. Amerikoje reikia stebėtis ne tik daugeliu mokyklų, bet ir dideliais išleidimais ant jų užlaikymo. Mėnesinė mokinio alga 1889 m. vidutininiai išnešė 42 doliarium, mokiniojos-gi 34 doliarium, t. y. rusiškais pinigais išeina mokiniojai 85 rub., mokiniojai 70 rub. Viešų mokyklų turtai išnešė 423 mil. doliarium arba 650 mil. rublių. Kasmėtą užlaikymas mokyklų atsiedavo į 132 mil. doliarium, t. y. apie 265 mil. rublių; prilyginus šitą sumą prie gyventojų skaitliaus pasirodo, juog ant kiekvieno gyventojų išpuola 4 rub. 65 kap. išleidimų ant mokyklų.

Bet kas ypačiai yra svarbu Amerikoje, tai didelis skaitlius visokių įtaisymų apšvietimui papildyti. Turtingi žmonės viens kitu neapsileidžia, steigdami apšvietimo institucijas žmonių naudai. Neretai atsitinka, juog žmogus, kuris per visą savo gyvenimą rinko pinigus, paskiria po savo galvos, arba da ir gyvam beesant, didelį kapitalą kokiems nors kursams, mokyklai arba universitetui įtaisyti. Tokiu budu kilo, antai, Dreksel'io institutas Filadelfijoj, garsus Kuper'io kursai New-Yorke, kuriuos lanko 3000 su viršum žmonių, ir k. Vyriausybė, iš savo pusės, sušelpia mokyklas dideliais turtais, idant jos galėtų kaip reikiant savo siekiams tarnauti. Teip, 1862 m. kongresas nusprendė, juog kiekvienai valstijai, kuri įsitaisys universitetą, vyriausybė duos po 30 000 akrų žemės ant kiekvieno senatoriaus ir deputato, kurie reprezentuoja valstiją kongrese. Pagal šitą kongreso prisakymą Kornel'iaus universitetas New-Yorko valstijoj gavo 990 000 akrų žemės (apie 380 000 desetinių), kurią pardavus pasidarė kapitalas į 6 000 000 doliarium (apie 12 000 000 rublių); prie šito kapitalo Kornel'is, kurio vardu yra pavadintas universitetas, pridėjo savo 500 000 doliarium. Tokiu pat keliu universitetas Ogeijos valstijoj gavo nuo kongreso 630 000 akrų žemės, universitetas Illinois'o valstijoj 480 000 akrų žemės ir tt. Viešpatystė davė didelius plotus žemės ir agronomijos kolegijoms. Teip,

antai, kolegija Pensilvanijos valstijoje gavo 780 000 akrų, kolegija Masačusetso valstijoje 360 000 akrų ir da didelį kapitalą pinigais, ir tt. Viena iš svarbesnių universitetų ir kolegijų užduočių yra suteikimas praktiško apšvietimo. Kiekvienam universitete yra mokinama laukų ukio; daugelis universitetų ir visos kolegijos turi savo stacijas bandymams daryti ir paveikslingus ukius, kurie yra puikiai vedami ir duoda svarbų įrankį praktiškai mokintis. Beto, prie universitetų ir kolegijų tankiausiai yra amatinyčios, kuriose mokininiai mokinasi amatų technikos. Visuose universitetuose ir kolegijose gali mokintis vyrai ir moters. Ir mokyklą pabaigęs, žmogus Amerikoje turi da daug progos savo apšvietimui papildyti. Teip antai, nėra pasaulyje šalies, kur būtų tiek daug laukų ukio draugysčių, kaip Amerikoje, ir teip nuosekliai įtaisyty. Masačusetso valstijoje, pavyzdžiui imant, yra 40 laukų ukio draugysčių, kurių kiekvienai valstijos valdžia kasmetą duoda pašalpą; išvien su draugystėmis, arba ir skyriumi nuo jų, yra daug teip vadinamų „fermerių kličubų.“ Kanzaso ir Viskonsino valstijose, be paprastų laukų ukio draugysčių, yra „fermerių institutai.“ Tai — vietinių fermerių bendrovės arba rateliai, kurie žiemą pasikviečia keliaujančius laukų ukio mokiniojus lekcijoms skaityti, temoms apsvartymui sustatyti ir kylantiems apie tai pasiūnekėjimams vadžioti. Tankiausiai toki lektoriai esti universitetų arba kolegijų profesoriai, bet kaip kada ir apšviestiesni iš pačių fermerių. Už darbą ir kelionę lektoriams užmoka centrališka laukų ukio draugystė, patys-gi fermeriai turi nisisamdyti namus susirinkimams, pasirupinti kurą ir šviesą, daryti pasilinksmimus, teipgi duoti triobą ir valgį lektoriui. Žemdirbystės ministeris Viskonsino valstijoje, kuris užmanė „fermerių institutus“ įtaisyti, laiko juos per labai svarbų įrankį laukų ukio apšvietimui tarp žmonių platinti ir per vieną iš naudingiausių institucijų, kokios tik yra žinomos Amerikos žemdirbystės istorijoje.

Apie augimą tautos turtingumo Amerikoje yra pilnesnių ir tikresnių žinių, kaip bent kokioj kitoj viešpatystėje, nės tenai kas dešimtį metų yra daromi cenzi, kurie apima netik gyventojus, bet ir visus turtus ir pelną. Paskutinis cenzi buvo padarytas sėjos mėnesyje 1890 metų, bet jo rezultatai da neapskelbti, pertai tuojaus da negalima tikrai išskaityti, ant kiek užaugo turtingumas nuo 1880 iki 1890 metų. Vienok iš tų žinių, kurios ikišiol buvo apskelbtos spaudoje, matyti, juog Amerikos ekonomiškas progresas per paskutinį dešimtmetį neišpasakytai pakilo ir pereina visą, kas prieš tai buvo. Šeip ar

teip, turtingumas užaugo daug daugiau, ne kaip gyventojų skaitlius, kurių nuo 1880 iki 1890 metų pasidaugino ant 13 mil., teip juog dabar Amerikoje yra jau 63 mil. gyventojų. Per dešimtį metų gyventojų pasidaugino ant 26%, t. y. kasmetą ant 2½%; teip smarkiai neauga gyventojų skaitlius nė vienoj Europos viešpatystėje, vienok turtingumas da smarkiaus auga.

Pradėsime nuo laukų ukio. Europos šalys visą laiką skundėsi laukų ukio krizisu, apsaugojo dideliais muitais ir vis-gi palengva sumažino žemės platumą, lauko ukiui paskirtą. Amerika-gi per paskutinį dešimtmetį didei išplėtė žemdarbystę, pagerino jos budą, įdėjo daugiau kapitalo ir pertai padidino daugumą ir vertybę gaunamų produktų. Nuo 1880 iki 1890 metų Amerikoje išnaujo užimta 337 000 anglišių skersinių mylių pirma neužgyventos žemės, dirvų pasidaugino nuo 80 000 000 akrų iki 130 700 000, duoninių produktų prisidėjo 53%, jų vertybė-gi pakilo ant 32%. Gyvuolių ukiose 1880 metuose buvo į 96 mil. galvų, 1890-gi metuose — 139 mil. galvų. Daugumas gaunamų vilnų pakilo nuo 156 mil. svarų iki 240 mil. svarų. Ir kas yra įžymiausia, tą patį laiką buvo permainomas laukų ukiavimas. Senose valstijose, kuriose žemė jau brangi, sėjimas duoninių javų pradėta mainyti ant naujų, naudingesnių ukiavimo šakų. Teip, Masačusetso valstijoje krizisas, užpuolęs pabaigoje aštuntos dešimties metų, visai išnyko dėlto, kad metė sėję duoninius javus ir ėmė verstis gyvuliais, pienininkyste ir daržovėmis. Daržininkystė, varoma ne vietiniams reikalams pakakinti, bet pardavimui į tolymus kraštus, galima buvo įvesti tik dėlto, kad jau buvo geri keliai; bet kartą įvykus, beveik prieš dešimtį metų, ji neišpasakytai išaugo. Kaip matyti iš cenzo, nuo 534 000 akrų daržininkystė duoda apie 100 mil. doliarų. Gryno pelno, išskyrus visus kaštus, arkras duoda vidutiniai į 90 doliarų, t. y. apie 500 rub. nuo desetinos. Da ypatingesnis yra sodaininkystės išsiplėtimas, įvykęs paskutinį dešimtmetį per įtekę to paties laukininkystės kriziso. Pirma vaisiai, ypačiai obuoliai, buvo veisiami Amerikoje tiktai namų reikalams ir artymam pardavimui šviežiems beesant; paskutinį-gi dešimtmetį vaisiai pradėta auginti daugiausiai konservuotiems, ypačiai džiovintiems, parduoti. Sodaaininkystė labiausiai išsiplėtė trijose valstijose. Merilendo, New-Yorkio ir Kalifornijos. Išikurė dideli dirbimo ir pirkliavimo centrai, kurie į visas šalis parduoda džiovintus vaisius, daugiausiai obuolius ir konservus skrynūtėse. Iš vienos tik Kalifornijos kasmetą išgabena vaisių ant 8 milijonų rub. Rusijos pinigais. Vertybė vaisių,

gaunamų kasmetą, išneša išviso 600 mil. rub. Iš šitų pavyzdžių matyti, kaip drąsiai ir nuovokliai ginasi amerikiečiai nuo pramonių kritiško padėjimo, iš kurio niekaip negali išeiti Europa. Bet da geriaus parodo jų mintrumą, su ekonomišku krizisiu kovojant, tai, kad jie išsimanė teip permainyti ir javų ukiavymą, juog vieton netekliaus jis pradeda duoti pelną, nors prekės ir mažos yra. Tai pasisekė padaryti, įtaisius vandenį sausoms vietoms apvandeniuoti, užstojus žmonių darbą mašinomis, papiginus vežimą, teipgi sumažinus visokius kaštus javais pirkliaujant. Per perėjusią dešimtį metų Amerikoje pastatyta dvigubai geležinkelių, nes naujų padaryta ant 80 000 mylių. Dabar Amerikoje geležinkelių yra apie 250 000 verstų, tai lygu pusei geležinkelių ilgio visam sviete. (Toliaus bus.)

Piešinys.

I.

Įžanga.

Každy kopiec na gruncie, každy krzyż przy drodze,
Stos łomów na gościńcu, kaplica, gospoda,
Wszystko tu jest pamiątką — i wszystko ci
poda

Jakąś ciekawą powieść o życiu Litwina.
A ileż się tych podań codzień zapomina,
Albo widząc nie widzi, a słysząc nie słucha,
Kto rodzimém powietrzem nie napoił ducha?!

... Da neturėjau dešimties metų, kada šiuos žodžius teko man pirmą sykį skaityti.

Nuo to laiko pradėjau vengti žmonių draugystės. Rupėjo man tik nubėgti tai pas kryžių, kursai vienas tarp laukų stovėjo, tai prie upelio, tai pas kapėių girioje. Vis su troškimu išgirsti nuo jų kokią pasaką.

Mačiau aiškiai, kaip senas sutrūnijęs kryžius nuo ilgo klausymo net parkrypo ant šono. Sėdėdavau aš prie jo ilgas, ilgas valandas... Bet vis veltui! Nenorėjo jis man nieko pasakyti... nors pats atsidėjęs klausė. Mačiau gerai, juog jis nieko nepraleisdavo: nė dangun skriejančio vėversio čiubėjimo, nė nokstančių javų siubavimo, nė apie jį augančių žolynų tylaus šnabždėjimo, nė da tylesnio drugių plevėsavimo... Ir upelis nebuvo geresnis už kryžių! Ant manęs neatsižūrėdamas niurzgėjo, murmėjo ir tiek!

Atsisėdus ant kapėiaus, klausydavau girios užimo ir šlamėjimo. Jug giria, it kokia šneki senelė, šnabžda be paliovos savo pasakas! Jaučiau, kad tos pasakos, kurias šnabžda ir šlamščia giria, laukai ir pievos, buvo puikios, neišsakomai puikios!

Ilgai į jas išiklausiusi, jutau, kaip mano širdis palikdavo lengva! Kaip nuo jų balso

nudžiudavo man ašaros, kurias aš čion su savim atsinešdavau. Kaip iš širdies nykdavo paskutinis kartumo krislelis!

Léktum, rodos, jei turėtum sparnus ir paimtum į prieglobstį visą, visą pasaulę! Atvestum į tuos laukus ir pievas visus nuliudusius ir nužemintuosius, idant ir jų širdis palytėtų graži prigimties daina!

Bet, kad ir stengčiau suskaiyti visus tuos jausmus, kuriuos man anos pasakos įkvėpdavo, vis-gi nemokėsiu nė vienos iš anų jums papasakoti...

Praslinko daug metų, aš vėl perskaičiau raštuose, juogiai tik išrinktiems žmonėms atskleista prigimties knygos. Juog tik tie, ant kurių kaktos erškėčių vainikas susipina su genijaus žvaigžde, juog tik poetams yra duota galybė atkartoti tas puikių puikiausias dainas ir pasakas, kurias jie girdėjo nuo žolelių, vėjalio ir debesėlių...

Neturėdama tos augštos galybės, papasakosiu aš jums tik tai, ką girdėjau nuo žmonių.

II.

Klausymas.

Nuo laiko, kaip tik siekia mano atmintis, mačiau savo tėvo namuose daug svetimų žmonių. Greitai išmokau juos skirti į dvi dali: puikiai apsilvokusius, kurie ateidavo į kambarius, mus užgyventus, ir prastai apsitaisiusius, kurie ateidavo pas tėtusį su reikalais į kambarius, gulinėčius kitame namų gale.

Pirmieji — tai buvo svečiai. Mes vaikai juos didei mylėdavome, nės jie budavo visuomet linksmi, gražus ir atnešdavo dažnai lauktuvių.

Žmones-gi, ateinančius su reikalais, matydavome tik išto, nės mus vaikus neleidavo niekadods prie jų.

Galėjau turėti jau kokius septynis metus, kaip vieną dieną tėtusis, ateidamas nuo darbo atsivedė vieną iš tų žmonių, kuriuos mes tik išto matydavome.

Matutė, aną meiliai prakalbinusi, liepė ir mums su juo pasisveikinti. Prie pietų tėvai pasodino tą žmogų vietoje, kur puikiausi svečiai sėdavo.

Mes vaikai, tėvų pamokinti nesimaišytį į vyresnių šneką, valgėme tylėdami, bet akių nenuleisdami nuo tokio nepaprasto svečio. Plaukai to senio buvo susivėlę, ant pečių stori, nudėvėti švarkai. Rankos didelės, storos, juodos, visiškai netokios, kaip mes buvome papratę pas savo svečius matyti. Panagėse juodi ruožai ir rankos visos subraižytos grioveliais ir plyšiais, pilnais žemių. O kaip da pradėjo srėbti sriubą, tai teip balsiai; matutė mus už tai bardavo. Bet

tam seniui nieko nepasakė, tik kalbino jį kuomeiliausiai.

Jau mes vaikai visiškai nesupratome, kas su tėvais pasidarė, kad jie tą praščioką teip mylėjo.

Jam išėjus, visi vienu suoliu nubegome pas matutę, klausdami:

— Iškur toks svečias? Kodėl jis pas mus atėjo?

Matutė, neatsakydama ant mūsų klausimų, pati užklusė.

— Na, vaikai, ar jis jums patiko?

Ki, ki, ki! — prasijuokėme mes visi vienu balsu — kaip jis gali patikti? Toks bjaurus?

— Tai jis jums išrodo labai bjaurus, labai negražus? — klausinėjo toliau matutė.

— Žinoma, žinoma — saukėme vėl visi — toks nešvarus, rankos, tarytum, ką tik iš žemės ištrauktos.

— Tai gerai, mano vaikai, kad jus jau mokate atskirti gražų daiktą nuo bjauraus — tarė matutė. — Aš jums tik pasakysiu, kad ne visuomet tai galima padaryti vienomis akimis. Jug jums patiems atsitiko išviršaus gražiai išrodantį obuolį perpjauti ir vidurį atrasti sukirmijusį, bjaurų, negražų. Jeigu jūs apie teip menką daiktą, kaip apie tą obuolį, negalite spręsti vien tik iš pažiūros, tai ką kalbėti apie kitus mintresnius daiktus, o ypač apie žmogų.

Idant suprastumėte, kaip jus šikart apsirikote, aš jums apsakysiu, ką aš žinau apie mūsų šiandieninį svečią. Jo rankos dėlto tokios juodos, kad jis sau ir savo vaikams uždirba duoną, kasdamas ir ardamas žemę. Budamas neturtingas, yra jis priverstas pats kuosunkiausiai dirbti. Bet, negailėdamas savo rankų, įstenge jis vieną savo sūnų išleisti į mokslą. Tas jo sumus paliko netik mokintų vyrų, bet ir labai geru žmogum. Daro jis daug gero kitiems žmonėms. Kas mokėjo teip užauginti savo sūnų, tam turi kiekvienas atiduoti kuodidžiausią garbę. Ar supratote mane, vaikai? — klausė mus matutė, o jos akise mirgėjo ašaros. Ir mums patiems, nežinome kodėl, skurdu pasidarė.

Pažiūrėjusi valandėlę į mus, vėl užklusė matutė:

— Vaikai, ar jūsų tėvus žmonės galės garbinti už jūsų darbus? Prizadėkite, kad teip bus!

Su lengva širdim sušukome vėl visi:

— Prizadame! prizadame! — nės tada išrodė mums teip didei lengvu daiktu buti visuomet dorais.

Tik matutės lupos teip ypatingai drebėjo ir karštos didelės ašaros byrėjo viena paskui kitą iš akių.

Buvo tai jos paskutinis pamokinimas. Veikiai persikelė į ten, kur nės ašarų . . .

Daug metų praslinko. Apžėlė jos kapai. Jos atminimas baigia dilti tarp žmonių . . . Tik širdyje jos vaikų neperskambėjo dar klausymas: ar jūsų tėvus žmonės galės garbinti už jūsų darbus? . . . Ar galės?!

III.

Motina.

Ukininkas Žiburis gyveno sodžiuje, gulinciam koki dvi myli nuo Siaulių miestelio. Gaudamas, mirus tėvams, dubą, gavo jis ir pusėtiną dalis savo broliams ir seserims išmokėti. Todėl, nors jis ir jo žmona dirbo be pailsio, galėjo tik labai vargingai pragyventi. Ir žemelė buvo nedidelė ir ne per daug traši, kaip visados prie smiltyno.

Vieną nedėlią pargrįžusi iš bažnyčios Žiburienė teip tarė savo vyrui:

— Ar žinai ką aš šiandien sumislyjau? Jug Siauliai netoli nuo mūsų. Visi leidžia ten savo vaikus į mokslą. Leiskime, vyruk, ir mes savo.

— Kas tau boba pasidarė? Ar negavai pakelyje šnapso paragauti, kad šiteip nukalbi? — užklusė vyras, juokdamasis.

— Tpjtu, neberagavus! Kaip tu gali šiteip ir pamislyti? — nusispjovė Žiburienė. — Jauna budama nedukau, ką-gi dabar bekalbėti. Bet ištikrųjų, jug jau Adomas prieš Žolinę pabaigs dvyliką ir Jonui pavasaryje jau dešimts sukako. Vaikai auga, nieko gero nematydami, teip sakant, tik į mišką žiurėdami. Kaip tai butų gerai, kad mes juos šiam rudenyje galėtume pradėti leisti . . .

— Tik tu nesvajok! — sušuko pykdamas ukininkas — vaikam galvą tik apsuksi, šiteip kalbėdama. Leisti, leisti! Iš ko aš juodu tau leisiu? Jug pati žinai, iš skolų dar neisbridom, ir čion vėl dėkis pančius ant kaklo! . . .

— Ee — atsiduso Žiburienė — su skola gal svainiai palauktų, kaip pamatyttų, kad mes vaikus leidžiame.

— Tik jau gana apie tai, gana! — sušuko ukininkas, iš piktumo net pašokęs. — Jug tu žinai gerai, kad aš bobos protu negyvenau ir negyvesiu!

Tuo pasibaigė tarp vyro ir žmonos pirma šneka apie leidimą vaikų į mokslą. Tai atsitiko pavasaryje, tuoj po Velykų.

Už keleto mėnesių, laike, kada visi tėvai veža vaikus į gimnaziją, ir iš Žiburių kiemo išdardėjo ilgi ratai, pakinkyti dvejetu nedidelių širmukų. Ratuose sėdėjo pats Žiburis, pasizadėjęs bobos protu niekad negyventi. Bet šiandien, turbūt užmiršęs savo pažadėjimą, linksmai švytavo botkočiu ir plakė vadelėmis rambius kuinus. Šalyje jo vienas, o priešais, ant didelės medinės skrynios, kitas vaikas.

Abudu aptaisyti naujais švarkais linksmai juokėsi, atsižvelgdami į motiną. (Toliau tęsis.)

Iš šiaurių padangės.

Jeigu šiandien paklausi bent kokio lietuviu, kame mūsų tautos vargas, tai be abejo išgirsi apie uždraudimą spaudos. Snturėjimas dvasiško ir tautiško atsibudimo lieka aršiausiu pagal formą ir sunkiausiu pagal idėją smugiu. Tai plačiausia upė, į kurią subėga daug kitų upių ir upelių — mūsų vargų ir vargelių. Toksai suturėjimas netikėtai užgauna švenčiausią kiekvieno žmogaus tiesą — apsviesti savo protą, netikėtai skandina jo prigimtą turta, bet drauge eina prieš reikalavimus mūsų amžiaus kultūros. Žvilgterėję į Europą, ką mes ten užmatome? Kiekvienoj tautoje aiškiai matomas dvasiškas atsibudimas žemesnių luomų — šių sermėgių pagal mūsų rukundą, aiškiai regimas noras — praplatinti šviesą visose nors ir tolimiausiose užkerčiose. Apšvietimas liaudies — tai ženklas dabartinės kultūros. Eiti prieš jį, stengtis jį suturėti, gali tik akla rusų reakcija, neužkenčianti liuosos kultūros Europos. Gali ta reakcija būti sau stipri, gali ji girtis savo galingiausia ir klausančia kariūne, bet vis-gi turi bankrutuoti ir prieš ką, paklauskite, prieš tuos mūsų nujungtus pakraščius.

Ir tiktai, ką reiškia šios naujos šnekos apie susibroliaimą su lenkais, jeigu ne bankrutą senosios rusifikavimo sistemos, teip augštai iškeltos laikuose Aleksandro III? Žinoma, nuo šių šnekų toli da prie liuosybės, toli da nuo to, kad rusai pamestų norą išdirbti ten savo ištikimus padonus, bet jos liudyja jau permainą budo jų darbo tame krašte. Paleisdami truputį apinasrius šio krašto, rusai moka dvejopai laimėti: jie numalšina aštrų prieštaravimą darbininkų, sermėgių ir kitų, kuriems tie apinasriai nėra mieli, o drauge su tuo pritraukia prie savęs visus ramius gavalus, kurių tiesus yra išrovavimas gyventi santaikoje ir brolystėje su maskolium, nės iš to kyla augštesnis pelnas. Kaip mokės lenkai pasinaudoti iš paleidimo šių apinasrių, pamatysime, o dar paklauskime, ar nematyt ženklų tokio pat bankrutavimo ir Lietuvoje. Jau suvirš trisdesimts metų, kaip rusų valdžia pasispyrė užspausti mūsų dvasišką krutėjimą. Tam ji naudoja brutališką įranki — užgynimą mums spaudos, kurią Gutenbergas paskyriė visai žmonijai. Užmetus toki slėgimą ant viso krašto, uždengus jį šiuo dangalu, veikia pradėjo atsirasti jame iš pradžios plyšeliai ir plyšiai — tai pavienios lietuviškos knygutės ir knygos, o pagaliaus pasidarė ir didelė spraga — tai užsieninė lietuviška literatūra. Juo tolyn, juo platin eina ši spraga.

Toliaus matantieji rusai, išvydę tą spragą, persimainė, kad dangalas jau nebereikalingas, ba! net yra pragaistingas, nės per tą spragą, per tuos plyšius pradėjo sunktis visai netikusi sunka. Ne, sako, teip negerai, reikia duoti lietuviams spaudą, reikia perleisti ją per sietą maskoliškos cenzūros... Ar-gi čia nepriverstinas susibankrutavimas? . . .

Kas-gi labiausiai prisidėjo prie išlaužimo šios spragos?

Dažniausiai pritaria, kad svarbiausiu apginėju Lietuvos buvo ir vis tebėra jos inteligencija, jos suns, užgavę šviesos. Jie tai stoja į kovą už tėvynės gerą, už jos laimingesnę ir liuosesnę ateitį. Jeigu kas padaryta, tai vis jų darbas, jeigu ant ko vylimės, tai tiktai ant jų, ant tos pačios inteligencijos. Koksai tik užmanymas pakils tautoje, koksai tik darbas atsiras, tuoj išgirsi garsą . . . „Vyrai, stokime ir kruvą, varykime šį darbą, išgelbingą mūsų tėviškei!“

Bet toksai garsus šauksmas nevisados priveda prie geistinių vaisių. Sušukus balsiai, prisieina neretai raudonuoti, nės, apsidairęs aplinkui, nematai nieko ir suima gėda, juog tik bereikalo rekanja.

Nekalbėsime, kad ant lietuviškos dirvos nėra vyrų. Priešingai, karštai tikime, kad jie yra, gal retokai, bet vis-gi yra. Todlė vaisiai tokio šauksmo, nekaltant, koksai ten butų šauksmas, pridera jau vientik nuo to, koki tie vyrai, kaip toli siekia jų spēkos ir norai? Vienu žodžiu, klausymas nuklimpsta tame, kas tai per pajiega mūsų inteligencija, kaip tai išrodo jos dabartinis paveikslas?

Kaimiečiai mūsų žodžio „inteligentas“ nė vartote neverta. Pabaigusius, ar ėjusius į mokslą vadina apsviestais, mokintais vyrais, bet ne inteligentais. Norėdami paženklinti, kad tai šits ar kitas yra užsiėmęs klausymais lietuviškos, kaip tai išrodo keista, vadina tiesiai „lietuviais.“ Tai mūsų daktaras lietuvis, kunigėlis jų parapijos lietuvis ir tt. kalba žmonės. Todlė prie lietuviškos inteligencijos gali būti priskirti tiktai toki, kurie gina kurie skrieja lietuviškos, kuriuos žmonės „lietuviais“ vadina. Lenkai arba mūsų bajorai dažniausiai tokius šaukia „litvomanais,“ o save, jeigu tik išdygo ant mūsų žemės, šiandien noriai vadina lietuviais. Buvo laikas, kuomet net toksai prisipažinimas bajoro, kad jis lietuvis, jau didei drutino mus širdį. Atsimenu tokias šnekas: „o, jis geras, tvirtas lietuvis, tiktai... nekaltba lietuviškai.“ Šiandien jau rods to negana. Jeigu nenori arba nemoki lietuviškai šnekėti, tai jau nesi lietuviu, nesi juo, kaip supranta kaimiečiai, o esi gal tik prijaučiančiu, paturinčiu lietuviu. Tokiu budu visus inteligentus šiekios ar tokios pakraipos for-

mališkai lengva atskirti: 1° jie kalba lietuviškai, 2° jie platina ir skrieja lietuvių. Nereikalinga rodos aiškinti, dėlko primezgu antrą sąlygą — platinimą ir skriejimą lietuvių. Kalbėti lietuviškai da nėra didis nuopelnas. Pripažįstu, kad kiekvienam tikram lietuviui smagiai išgirsti nuo užaugusių ant mūsų žemės ne koki ten lenkišką, dažnai dar-kytą, plepėjimą, bet gražią šneką mūsų bočių. Bet vienos šnekos da negana: nelieku jug aš francuzu, nuvažiaavęs į Francuziją ir kalbė-dams ten francuziškai. Negana vientik pa-syviško pasielgimo, bet reikalingas aktyviškas darbas, aktyviškas veiklumas, kuris tik ir išskiria inteligenciją, kaipo tokią, iš plačios minios viso tautiečių skaitliaus.

Kuo-gi tas veiklumas šiandien apsi-reiškia, kur jome aiškus ženklai? Augščiau jau kal-bėjome apie uždraudimą mums spaudos, apie užmestą ant mus krašto dangalą. Visi inte-ligentai, ramus ar neramus, karšti ar šalti, visi išvieno bandė išrasti plyšius, kad palei-sti balsą lietuvių. Čia visi subėgame į kruvą, čia galima suskaičiuoti mūsų spėkas. Be jokio abejo, kruvoje randasi nemažai ir tokių, kuriems rusų valdžia užtikrinusi yra gerą ir smagią vietelę. Rodosi visa filozofija tokio lietuvių tik tame ir gali tebuti, kad tu-pėti ir Dievą garbinti; bet ne, ir jis negali nesipriešinti. Daug visokių persekiojimų jis greitas išteisinti, greitas nuo jų atsikratyti, bet užginti spaudą, ne . . . tai jau, sako, per-daug! Kam-gi ją užginti, jeigu yra cenzura, kuri nieko nereikalingo nepavelys rašyti.

Tokiu budu kad ir nekaltu ir ramiu pa-donu toksai lietuvis bebutų, bet jis vis-gi lieka priešininku pagal padėjimą, *maištininku per prievartą*. Jis drįsta, nors tyliai, kriti-kuoti, reikalauti ir gal išduoti keletą rublių ant lietuvių reikalų. Tokių priešininkų iš prievartos, rodos, tarp mūsų nemažai ir tik dėkui aiškiam persekiojimui jie nedrįsta šiandien meiliai prie valdžios atsiliiepti. Tegul tik duos mums spaudą, nenorėčiau buti blogu pranašu, ir šnekos apie susibroliavimą, apie ramią buseną po šiaurį ereliu pasklis ir mūsų literaturoje, kaip pasklidę yra da tuluose lenkų laikraščiuose. Pamatas tame aiškus: daugelis lietuvių šiandien ant tarnystės Rusi-joje, daugelis iš ten duoną gauna ir butų kei-šta, jeigu už tai nedėkavotų. Bet šalin su pranašavimu, grįžkime prie tos susirinkusios kruvos, apie kurią kalbėjome. Pirmiausiai čia pagauna mūsų atidą tykus, ramus lietuvis-sapnuolius. Dažniausiai tai gyvenantis už-sienyje Lietuvos, kurią myli ir trokšta matyti, bet vieta, užsiėmimai arba užgynimas nelei-džia tai daryti. Priseina ir jam drauge su Mickevycium suukti:

„Lietuva, tėvyne mano, skurdu be tavęs.“

Kas-gi jam lieka? Tik viena svajonė, tik viena atmintis apie tai, kaip tai gerai buvo, kuomet jis ten buvojo.

Skyrius šių sapnuolių nėra vienodas, bet atsižymi margumai. Teip, vieni iškelia augš-čiausią praeitį mūsų bočių, šaukiasi prie laikų Vytauto, kiti su juodžiausiais dažais nutepa kankinimą lietuvių po rusišku valdymu, tretii giria ir skelbia drąsą, pasišventimą ir atsida-vimą dabartinių lietuvių visuomenės darbuose, ketvirtii džiangiasi iš visko, kas tik atsiduoda lietuvišku kvėpalu, penkti . . . bet kur tu suskaičysi tuos visus mūsų romantikus, užsi-degusius gal gražiais norais, bet sklaidžian-čius tik pavirš mūsų krašto gyvenimo. Jie neįeina į gilesnį perkratinėjimą buvio lietuvi-o, jie neperžiuri kasdieninių ydų dabartinių gy-venimo sąlygų. Kaip pagelbėti beturtį, kaip praplatinti tarp paskendusį tamsumoje šviesą, kokius įrankius jiems pažadėti ant laimingos kovos už buvį ir už šviesesnę ateitį, — vis tai klausymai, apie kuriuos jie gal ir girdėjo ir tikrai girdėjo, bet šiandien jie nebeuždega jau jiems širdies, šiandien duoda jiems ramiai miegoti ir sapnuoti. Pasinėrę savo kasdieni-niame bėgiojime ir krutėjime, jie vos gal tik valandėlę išranda pasvajoti, ar pasigėrėti lie-tuvišku darbu. Toksai jų darbas nėra tam tikru ir teisingu darbu, o vientik atilsiu nuo kitų užsiėmimų.

Gyvendami toli nuo savųjų, dažnai visai neskaitydami nė lietuvišku laikraščių, nė knygų, šie mūsų širdingai tautiečiai, šie, kaip pavadi-nome, romantikai, smagiai sujuda, sukruta, atsitikus, ar tai kokiam aiškiam prieštaravi-mui, kaip Kražių istorija, ar tai geram atsi-liepimui, apgarsinimui lietuviško klausymo. Visi klausinėja, visi, rodosi, kuo labiausiai už-imi tu, kas atsitiko, visi beveik esą užsi-degę. Bet perėjo keletas dienų — jau karš-tis jų nupuola ir vėl lieka po senovei. Kei-letas nuogų idėjų, keletas apvoliotų, nunesiotų atsitikimų, kurie nebesukursto jokio tvirto pasielgimo, nesujudina sutingusio žmogaus prie darbo — šia ir nupieštas paveikslas širdingo patrijoto. Gerai da, jeigu toksai žmogus ne-pametė visai savo ugnies, jeigu jis, pasklidus kokiam nors garsui, moka da prisivyti, moka suprasti tautiškus reikalus ir gali žibėti. Bet nemažai yr tokių, kurių nepritrauksi prie jo-ki kito darbo, jeigu jie jau nusiramino ant vienos kokios idėjos — pvz. visur kalbėti ir platinti lietuvišką kalbą. Šitų jau nesujudįsi, nės jie išaugo ir paseno, nors per trumpą laiką, ant tos tik idėjos. Kuomet aš sutinku tarp svetimųjų tokį lietuvių, pas kurį vos vos tik lietuviška idėja dvasena, suima mane šur-pulys ir baimė. Praeis, tariau, vieni, kiti

metai, išras tas žmogus sau naujus užsiėmimus ir darbus, kuriuos jis noriai trauks, kad pagerintų savo buvį ir dažnai, gal budams nuilsęs ir privargęs, visai užmirš, kad tai reikia darbuotis ant gerovės nuskriaustų mus brolių, užmirš viską. Staiga kyla noras surikti jam: vyre! iki da nevēlu, grįžk į Lietuvą, žiurėk, kaip ten gyvena, kaip ten vargsta tavo tautiečiai, tavo broliai ir sesers, kuriuos tu, pabaigęs mokslą, nori visai apleisti. Kas aprupis juos, jeigu mes jieškosime vis svetur sau gerovės? Grįžk pas savuosius ir jieškok ten užsidegimo prie gyvo darbo tarpe savųjų! (Toliaus tęsis.) J. B.

Tiesos eilėms rašyti.

(Užbaiga.)

Perpintinės eilės turi ypatingą grožį ir smagumą, mokant jas gerai sunaudot ir pritaikyti prie aprašomo dalyko.

Eilės, kurių paskutinė siliaba ilga (su akcentu), vadinasi *vyriskomis* (—). O tos, kurių paskutinė siliaba trumpa (be akcento), vadinasi *moteriskomis* (—). Smagesniam skambėjimui galima vyriskas eiles yvairiai maišyti su moteriskomis.

O, klausyk, klausyk, tėvyne,
Mano įžadų šventų:
Tol kovosiu, ik nišvysiu
Mano priešų apveiktų!

— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —

(Siaulėniskis.)

Ne, nenoriu sapnų,
Vien tiesos ir darbų;
Be atilsio noriu kariauti.
Ir tađa vien tiktai,
Kad sušvilpia žaibai,
Galiu pilną dvasią atgauti.

— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — —

(Maironis.)

Liuosomis eilėmis vadinasi sumaišymas eilių visokio ilgio — nuo vienos iki šešių pėdų — bet vienokio ritmo, beveik visada jabinės. Tokiomis eilėmis rašytos garsaus Krilov'o pasakos originale ir keliuose lietuviškuose vertimuose.

— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —
	Aplink	Darže	išau	gęs ap	vynė	lis,
	kui	smai	gą vy	niotis	pradė	jo,
			O ne	toli	stovė	jo
	Tegul	kas ko	Jaunu	tis ar	žuolė	lis.
Iš ar	žuolai	čio štai	kią nau	da pa	minės!	
			ir jo	jo gi		

(V. Kapsas.)

Eilės, rašytos be atsiliepių, vadinasi *bal-tomis*. Baltosios eilės, paprastai jabinės, vartojamos dramose ir tragedijose. Naujos gadynės raštininkai, ypač vokiečiai, vartoja tam dalykui eiles arba iš penkių pėdų grynų (akatalektiskas), arba su pridėjimu prie penkių pėdų gale vienos siliabos be akcento (katalektiskas). Iš to pasidaro 10 ir 11-siliabinės eilės, kurias galima maišyti. *Perkirtimas* tokiose eilėse gali turėti vietą: po ketvirtos ir šeštos siliabos (vyriska) arba po penktos ir septintos siliabos (moteriska). Bet retkarčiais galima statyti ir po aštuntos siliabos, kaip *perdalinimą* (diaeresis).

— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —
— — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — —

Joanna (karštai).

Nereik derybų! || Nė pasidavimo!
Išgelbėtojas || ruošiasi skubiai
Į kovą. Ten, || Orleane, || ras priešius
Pasisekimo galą! || Saikas jo
Pripildytas, || rugpjūtės pats jau metas.
Mergelė štai || su pjautuvu ateis
Ir nuvalys jo || pasėlį tą puikų;
Nutrauks jo garbę || nuo dangaus žvaigždžių.
Nenusiminkite! || Ir nebijokit!
Rugiai nespės nunokt || ir pilnatis
Užstot, o jau nė vienas || anglų žirgas
Iš mus Loaros || neragaus vandens.

(iš „Orleano Mergelės.“)

Norint apie heksametro tiesas kalbėjau augščiau, prie metriško ritmo, bet pavyzdį perkėliau į šitą vietą, kadangi vienintelis ikišiol mus literaturoje heksametrinis veikalas, nemirtini Donelaičio „Metai“ rašyti yra pagal tonišką ritmiką.

Jau saulėlė vėl atkėpdama būdino svieta
Iš žiemės šaltos triusūs pargriaudama juokės.
Šalčių pramonės su ledais sugaisti pagavo
Iš putodams sniegs visūr į nieką pavirto.
Tuo laukūs orai drungni gaivindami glóstė
Iš žolelės visokias iš numirusių šaukė.
Krumai sū šilais visais išsibūdino kėltis,
O laukū kalnai su klóniais pāmetė skrandas.
Vislab, kās rudėns biauřybėj nūmirė vėrkdamas,
Vislab, kās ežerė gyvėndams pėrziemavójō,
Aš po sāvō kerū pėr žiėmą būvo miegójēs,
Vislab tuój pulkais išlindo vāsarą sveikint.
(iš „Pavasario linksmųjų.“)

III. Siliabiškas ritmas.

Šitas budas rašymo eilių pramanytas viduramžiuose ir vartojamas italų, francuzų, ispanų, portugalų, lenkų. Į eilę statoma 13, 11, 9, 7 arba 5 siliabos, visai nežiurint ant jų ilgumo ar trumpumo.

Ilgesnėse eilėse *perkirtimas* puola: 13 siliabinėse po 7 (arba 6) siliabos, o 11 siliabinėse po 5 (arba 4) siliabos. Reikia vienok taikyti, idant vietoje perkirtimo nesusibėgtų akcentai (ant paskutinės siliabos prieš perkirtimą), nės tada sunku skaityti.

Lietuviškos eilės lengvai rašomos ir šituo ritmu.

Buvo gadyne || garbės mus ir laimės,
Kol mus tėvynė || sparnais savo dengė,
Priešiams į veidą || žiūrėjom be baimės,
Pančius sutrankėm, || kuriuos jie mums rengė.
(*Justins iš Turčinų.*)

Tai toks miškas traukęsis || per Lietuvos žemę;
Visi plotai žaliavę || pavėniu aptemę,
Visos buvo viršunės || vienyben suspynę,
Kaip lietuvninkų širdys || į vieną tėvynę.
(*Iš „Anykščių Šilėio“*)

B. Atsiliepimas.

Jau esame minėję, kad *atsiliepimas* yra tai harmoniškas sutaikymas galų eilėse, teip kad vienas yra lyg atbalsiu kito.

Atsiliepimas reikalauja, kad moteriškose eilėse *priešpaskutinės siliabos* sutaikomų galų *turėtų tą pačią* (arba suvisai vienaip skambančią) *balsę* arba *dvibalsę* ir kad *visos jau litaros*, nuo tos balsės *iki galo žodžio, būtų tos pačios* (arba vienaip skambančios). Priešais priešpaskutinės siliabos balsę gali būti visoki garsai: *miegoti* — *augaloti*; *aruodu* — *paduodu*; *vežti* — *pranešti*; *važiavo* — *levo*. Vyrishkose eilėse teipos-gi turi būti ta pati balsė (arba dvibalsė) ir po jos iki galo tie patys garsai — kaip ir moteriškose eilėse: *veržk* — *suteršk*; *tuos* — *galuos*. Jeigu vyrishkos eilės baigiasi ant balsių (dvibalsių), tai, suprantama, reikia, kad tiksliai tos balsės būtų vienokios, o prieš jas gali būti visoki garsai: *niekada* — *praryta*. Vienok geriau, jeigu visa paskutinė siliaba skambės venaip: *andra* — *skiedra*.

Lietuviškose eilėse turi sutikti ir akcentai: *kylantis* tinka tik su *kylančiu*, o *puolantis* su *puolančiu*: *pajuodė* — *ilgakuodė*; *rasoto* — *ploto*; *tiltas* — *pripiltas*. Bet tikram atsiliepimui netinka: *žaiabas* — *ráiabas*; *išplaikia* — *láukia*; *pilkas* — *šilkas*; *tėvynė* — *gadyne*.

Pasargos: Atsiliepime negali būti atkartotas taspat žodis, turintis tapat prasmę.

Atsiliepime negalima atkartoti topat žodžio tankiai ir arti viens nuo kito.

Atsiliepime negali būti vartojami žodžiai sudėti išvien su pamatiniais, iš kurių kyla, jeigu pasilieka ta pati prasmė.

Atsiliepimuose, kaip galint reikia saugotis vartoti tas pačias formas, da-gi nuolat, o ypač nuo *verbum'o*.

Lietuviai tegul saugojasi perdaug didelio apstumo suminkštintų žodelių, *infinitiv'ų* ir *3 p. num. sing. aoristi*: *bernelių* — *žiedelių* — *namelių*, *medelių*; *vyti* — *matyti* — *daryti* — *statyti*; *padėjo* — *žadėjo* — *sėjo* — *akėjo* ir tt.)

Tvarkoje sutaikymo eilėse galų palikta liuosybė. Pvz. posme iš keturių eilių sutaikomos: pirmoji su antrąja, trečioji su ketvirtąja; pirmoji su ketvirtąja, antroji su trečiaja; pirmoji su trečiaja, antroji su ketvirtąja. Ilgesniuose posmuose gali būti yvairesni sutaikymai.

Turiu paaiškinti, kas tai yra *posmas* eilėse. Kiekviena, trumpesnė ar ilgesnė, poema gali būti parašyta dvejopai: arba eilė prie eilės nuo pradžios iki galo, arba poema gali būti padalinta į smulkesnes dalis iš kelių eilių (paprastai nuo 4 iki 8). Tos atskiros dalys vadinasi *posmais*. Posmas turi visados turėti užbaigtą mintį, pilną-čielybę. Visi posmai turi būti sustatyti venaip ir pagal ritmą, ir pagal eilių ilgį ir jų sumaišymą. Teip kad, pritaikius melodiją prie vieno posmo, galima būtų išdainuoti ir kitus posmus pagal ją.

Jeigu kartais pasitaikytų poemoje ne vienaip sustatyti posmai, tai bet-gi vieni posmai atsako vieniems, o kiti kitiems — išeitų lyg atsiliepimai ištiesų posmų.

Senovėje niekad neavartojė atsiliepimų eilėse, pasikakindami viena tik grožybe ritmo.

Liuosybė.

Poetų *liuosybė* (licentia poetica) duoda rašytojui prasisalinti nuo eiliavimo tiesų (ritme, atsiliepime, sutrumpinime žodžių ir tt.), bet 1. neperdaug ir nepertankiai 2. kiekvienas pasisaliniimas nuo paviršinės formos turi būti atlygintas vertybe eilių vidaus.

Kur ir kokios eilės pritinka.

Muzikoje su pagelba melodijos galima išreikšt yvairius širdies jausmus. Kur kas viršesnė ir galingesnė tame dalyke kalba su savo melodija — ritmu. Kitaip atkreipus, išeis, kad išreiškimui vieno arba kito jausmo reikia pritaikyti tam tikras ritmas. Eilės su pėdomis ilgomis skamba rimtai, iškilmingai; su trumpomis — lengvai, liuosai, linksmai. Ilgos pėdos sumaišytos su trumpomis gali pailiui užgauti yvairias širdies stygas. Štai heksametre *dactylus'ai* eina, tarytum nesulaikoma audra, išreikšdami nerimstančias mintis, pageidavimų ugnį; bet, sulaikyti *spondeus'ų*, įgauna rimtumą, tampa ramesniais ir reiškia, rėdos, prakilnias mintis, didžius darbus. Dėlto

šitos eilės vartojamos buvo senovėje epejojms ir vadinosi *versus heroicus*.

Tolydinis siubavimas *amphibrachys'o*, lyg luotelio ant vilnies, tai pakylančio, tai vėl nusileidžiančio, tinka apipasaokojimams.

Lengvutis, patogus *choreus* reiškia jausmus guvesnius, ar graudžius, ar karštus, ir geriausiai tinka lyrikai.

Ramiai ir lengvai plaukiantieji *jambus'ai*, galį išreikšti ar džiaugsmą, ar skundą, ar rimtą susipratimą, labai tinka dramoms.

Atsiliepimai eilių galuose ne visur butinai reikalingi. Heksametras atsiliepimų nereikalauja. Dramoms geriausiai tinka metriškos baltosios eilės (jambinės). Eposas ir komedija jau labiau reikalauja atsiliepimų, o lyrika be jų beveik visai negali apseiti.

Posmai geriau pritinka lyriškiems dalykams.

V. K.

Tėvynės varpai.

Apie du nusidėjimu mūsų polemikose, apie du darbsčių vyrų Amerikoje ir da apie du kitu dalyku Europoje.

Kas tai yra polemika, ar ji reikalinga, kokia iš jos nauda — nereikalauju aiškinti savo tautiečiams. Jie tą dalyką žino gerai patys, nėra polemiką gana tankiai vartoja. Vienok, skaitant polemikas lietuviškuose laikraščiuose, nesunku užtėmyti, kad ne visi mano tautiečiai žino, juogiai polemika turi teipgi savo doriškas tiesas, kurias sulaužius, pavirsta ji į nepadorų ginčą, arba į pragaistingą paskalą. Ne vieta čionai rašyti pamokslą apie doriškas polemikos tiesas — aš to nė nedarysiu. Atkreipsiu tiktai tautiečių akis ant dviejų netikusių mūsų polemikose ypatybių, kurios, norint užtėmyjamos ir svetimuose laikraščiuose, mus jaunai, su tokiu vargu auginamai spaudai ypač negeistinos.

Vieton atrėmimo išvadžiojimais išvadžiojimų, vieton nuoseklaus parodymo priešininkui klaidingumo jo pažvilgių, mes stveriamės prie rašytojaus ypotos, begėdiškai lendame į jo privatišką gyvenimą, stengdamiesi surasti tenai tokius priepuolius, kuriuos galėtume drėbt į akis, kaipo nužeminantį apkaltinimą. Kad toks šnipinėjimas po privatišką gyvenimą neturi ryšio su polemika, tai aišku kiekvienam šiek tiek nusimanančiam žmogui. Kartais polemistas teip toli nužengia, kad priešininkas, norėdamas pastatyti repliką, turėtų keltis iš laikraščio skilčių į tiesdarystės įtaisas. Tokią polemiką vartoja, žinoma, žmogus žemos kultūros, kuris neatskiria rašto nuo rašytojaus, pažvilgių raste — nuo privatiško gyvenimo smulkmenų, išvadžiojimų — nuo paprasto koliojimo. Jug ir kaimo boba, norėdama parodyti, kad ne jos višta iškasė kaiminkos rasodą, išdėsto priešininkei visą gyvenimą ir,

jeigu da nepasitiki ant pertikrinančio tvirtumo savo išvadžiojimų, sudrutina juos, parodžius priešininkei labiausiai slepėmają kuno vietą — tai mat išvadžiojimai, kad ne jos raiboji iškasė rasodą.

Kur kas bjauresnė polemika denuncijantiška, kurią, gėda prisipažinti, mano tautiečiai labai mėgsta. Anoji užgauna vieną ypatą, o šita siekia visuomenę. Sitoje polemikoje nereikia nė kokių išvadžiojimų — nė tikrų, nė išteisinančių „raibąją“ — čia gana parodyti pirštu, kad rašytojas A. su savo darbais, laikraštis B. su savo turiniu, kuopa C. su savo trusais tai „nistikimi“ gaivalai, ir pridėti įgądinimą, kad susirisimas su tokiais gaivalais nugramzdina žmogų į prapultį su kunu ir dušia. Žinant sudėjimą mūsų visuomenės, stoką joje kritiško išsitobulinimo minties, suprasime, kad tokia polemika negali pasilikti be įtekmės. Jeigu žmogus kunui gelbėti klauso visokių niekniekių ir juos pildo, tai juo klausys rodų, gelbinčių dušią, ypač jeigu da tas rodas duos ypata, laikanti savo rankoje monopolį išganymo dušių. Galingas tai įrankis, bet ir atsakymas už niekingą jo vartojimą yra didelis! Įbauginti žmonės saugosis „nistikimų“ gaivalų. . . . Ar mato šito pavidalo polemistas, kiek pragaisties atvelka jis lietuvištes reikalams, platinimui lietuviškos spaudos, lietuvių apšvietimui? Ar numano, kiek sunaikina pasišventimo, kiek spindulių šviesos užgesina, kiek iškilmingiausių troškimų gero ir laimės savo broliams sutrukdą? Ne! nemato ir nenumano, nėra denuncijantišką polemiką gimdo didelis fanatizmas, teip didelis, kad jisai nustelbia visai ir protą ir sąžinę. Jeigu butų kitaip, tai toksai polemistas perkratytų, kad ne visi darbai A. yra pikti, kad ne visas turinys laikraščio B. nunuodyja dušią, kad kuopa C. ne prapultį savo broliams nori surengti; apsvarstytų, ar dėl menko, pramanyto ir abejotino pavojaus verta aukauti tiek neabejotinos naudos; atmintų dabartinį Lietuvos padėjimą ir tikrai imtų vartoti kitokią polemiką: neužtvėrtų viso ploto, o paliktų jį liuosam vaikščiojimui, užkišdamas šluotas tik tose vietose, kurias mena, esant pavojingomis.

Netikintiems, kad denuncijantiška polemika, apart niekingumo įrankių, turi pragaistingas pasekmes, duosiu porą pavyzdžių. Prūsų Silezijoje lenkai spiriasi prieš germanizaciją ir tame dalyke randa didelę paramą savo laikraščiuose. Paskutiniame laike vienas kunigas savotišku budu ir teip smarkiai pagąsdino parapijonis už skaitymą tulo laikraščio, kad žmonės bijosi dabar imti į rankas bent kokį lenkišką laikraštį. Ar čia tas kunigas nėra į pagelbą germanizatoriams? Varšavos

laikraščiai „Przegląd Kotolicki“ ir „Rola“, taip užsikrito su denuncijantiška polemika ant skaityklų, esančių prie vietinės Labdaringos D-stės, už prilaikymą kokių ten baisiai nedorų knygų, juog rusiškas laikraštis „Sviet“ išvedė net, kad tos „nedoros knygos“ tai priešingos maskolių valdžiai, carui, pravoslavijai ir tt. Kiek tos „nedoros“ knygos sugadino nekaltų skaitytojų, nežinia, o jau maskolių priežiūra ir cenzura ant anų skaityklų užsigulė. Aš pats žinau keletą atsitikimų, kur pergabentus jau į Lietuvą laikraščius ir knygas degino pundašis tie patys lietuviai dėlto, buk esąs griekas tuos raštus skaityti, o visai nežinojo turinio tų raštų. Ar tie degintojai lietuviškų raštų, o ypač tie, per kurių priešastį degina, tai ne pagelbininkai maskolių policijos?

Jeigu kitur, kur yra liuosa spauda, taip palemizuojant, galima užtraukti pragaištį, tai kiek pragaištis pasidaro pas mus, kur apsišvietimui visai užkirstas kelias, kur kiekvienas spaudos lapelis su tokiu vargu ir pavojum ateina mus atlankyti ir suraminti!

Greta su šita polemika stovi polemika gyvu žodžiu, kurią, suprantama, gali atlikti jau tikėtai kunigai per pamokslus. Skaudu išgirsti, kad abipus Nemuno tulose vietose kunigai užsipuola ant visų apskritai lietuviškų raštų naujos gadinės, užgindami juos žmonėms skaityti. Aišku, juogiai užgina skaityti tik tamsuoliai, kurie nežino, ką darą, bet pragaištis lieka pragaištim. Pardavikai lietuviškų spaudos dalių skundžiasi, kad kaip kur žmonės nenori skaityti, nėra uždraudęs kunigas. Štai naujas Seinų vyskupas paleido piemenišką laišką, kur paminėta, idant žmonės saugotusi klaidingų ir pragaištingų raštų, pasklidusių po svietą. Šitą paminėjimą tuli kunigai, garsindami parapijonims vyskupo laišką, pritaikė visiškai prie lietuviškų tik raštų, o kaip kur tai net įsakė, kad nieks neskaitytų lietuviškų laikraščių, pirmiau neparodęs kunigui. Toki nesusiirantantieje aiškintojai vyskupo laiško ir lietuvystei kenkia, ir bereikalo žemina vardą gerbiamo vyskupo.

Po priegloba darbštaus vyro, kun. Miluko, pasirodė Amerikoje bertaininis laikraštis „Dirva“. Pirmąjį Nr., gana storą knygą, užima medega S. Daukanto bijografijos. Iš augšto sakau simtą kart aciū už tą knygą, idant tolymesniejie mano užtėymėjimai nepasirodytų kam išpeikimu. Teisybė, medega bijografijai negali būti nė apdirbta, nė suvesta į tvarką taip, kaip turi būti galutinai parašytoje bijografijoje. Bet vis-gi ir šiuo žygiu priderėjo padaryti nors šiokią tokią tvarką sugraibstytos medegos, nors šiek-tiek išlyginti stiliū, o bentgi išmėtyti nereikalingas šiukšles.

Jeigu pats rinkikas medegos to nepadarė, tai reikėjo atlikti redakcijai. Jug tai knyga, o nekoks suskubintas į laikraštį straipsnis. Rodosi, kad laiškai, kaip dokumentai, priderėjo palikti pavidale originalo su rašyba ir kitomis ypatybėmis. Šeip išrodo, kad Daukantui rašinėjo laiškus sandarbininkai „Garso“. Teipos-gi abejotina, ar visi laiškai buvo rašyti lietuviškai. Pasitaikydavo girdėt yvairius juokus iš to, kad koks mulkis reikalavo, pagal aprašymą, arba apipasakojimą žmogaus paviršiaus, padaryti fotografiją, arba portretą. O štai minėtoje knygoje randame tokius juokus įkūnytus. Pagal pažįstamų pasakojimą padarytas Daukanto portretas! Gaila, kad įkūnijimui juokų parinktas taip didėi brangus mums žmogus, kaip S. Daukantas. Jeigu jau neliko tikro portreto, tai butų užtekę vieno aprašymo paviršiaus Daukanto ypatos. Kam tie juokai?

Kitas darbštus vyras — iško galima numanyti, kad tai ne Europos inteligentas — davė taip-gi storą knygą, verstą iš vokiškos kalbos pagal E. Veckenstedt'ą v. „Mytai, pasakos ir legendos žemaičių“. Tik šiandien gavau tą knygą ir nespėjau perskaityti. Taspat vyras 14 Nr. „Darbininko“ užmano „keliaujančią mokslo d-stę“, kurios priderystė įsteigti sistematiškai surengtas prelekcijas praplatinimui mokslo. Kad iš tos draugystės, jeigu jei pasiseks užgimti, turės naudą amerikiečiai — nėra tai dėsis Amerikoje — tai neabejotina, bet pasinaudosime ir mes, patrukę nuo darbo europiečiai. Užmantojas draugystės, J. Sliupas — nėra tai jis yra — sako, ir turi teisybę, kad lektorai galės apdirbti gerus mokslo rankvedžius. Tai-gi tie rankvedžiai bus mums labai pravartu. Mes patys tokių rankvedžių beveik neįsitaissyse, nėra laukiame, iki mums maskoliai neįtaisys graždankinių. Mat, nė sėję, nė pjovę, o turėsime mokslo rankvedžius arba iš vienos, arba iš kitos pusės.

Dabar Maskolija pila, kaip iš maišo, visokius „normališkus įstatus“ yvairioms bendrystėms. Įtaisa, turinti iš augšto parengtus tokius įstatus, gali būti užtvirtinta gubernatoriaus, padavus tiesiog jam prašymą, nesiekiant ministerio. Teorijoje butų tai lyg palengvinimu, bet praktikoje išėina kas kita. Gubernatorius netiki į norą prašančiųjų, iki to noro nepatvirtis surinktos iš šalies žinios (kurias pristato žemesniejie policijos įrankiai). Keli ukininkai Pažerių valsčiaus (Vilkav. pav. Suval. gub.) užmanė įkurti kaimo ukišką draugystę ir padavė gubernatoriui prašymą. Gubernatorius draugystės neprileido, dėl tos priešasties, kad „pagal surinktas žinias nematyt tarp ukininkų palinkimo prie korporatyviškų

associjacijų“. Pasirodo, kad gubernatoriaus činovnikai jau nesibijo vartoti teip baisių žodžių, kaip štai „korporatyviškos asociacijos“, ir drąsiai rašo juos net atsakymuose ukiniškams. Iš kitos pusės akyva žinoti, kokių keliu ukininkai turi parodyti palinkimą prie „korporatyviškų asociacijų“, neįsiskandami tuopat žygiu policijai, kuri net šešėlyje mažiausios „asociacijos“ mato šmėklą maišto? Rodosi, yra tik vienas keikšas ir juo ėjo minėti ukininkai. Jeigu iš to krašto, į kurį ta pati žinia apie „normališkus įstatus“ įsiveržė tik kontrabandišku keliu, jau atsirado prašymas drangytės, tai labai aišku, kad palinkimas prie „asociacijų“ yra. Tegul gubernatoriui pasistengia praliuosuoti kelią, idant visokios žinios ir valdžių garsinami visoki normališki ir nenormališki įstatai galėtų lengvai prieiti prie kiekvieno gyventojaus, tai pats išsaky pamatys aną palinkimą — nereiks rinkti pasalomis „žinių“, renkamų teip-gi pagal savotiškus „normališkus įstatus“.

Paryžiaus lietuvių draugystė „Želmuo“ d. 18 balandžio šių metų nusprendė įkurti „Lietuvišką Tautišką Biblioteką“, kuri, kartą suorganizuota, bus užrubežyje iktolėi, iki sąlygos neleis perkelti ją į tėvynę. Kviečia tautiečius, o ypač lietuviškas redakcijas, idant teiktųsi paremti tą užmanymą pritiinkančiomis aukomis.

Adresas:

Madame *M. K. Gierszyńska*
Ouarville (par Santeuil) France.

Rusinais ir Jonas Franko.

Mūsų amžius — amžius atgijimo tautų, kurios per daug šimtmečių kentėjo savo pergalėtojų junga. Visiems žinomas paveikslas čekų, balkaniskų slavyų, lenkiškų provincijų po valdžia Prusų. Stipresnės tautos visada žiuri iš augšto arba su neapykanta, kaip kyla tautiškas susipratimas, literatūra ir kultūra ant tautiškų pamatų tarp mažesniųjų tautų, esančių po jų valdžia; dėlto-gi jos dažnai išjuokia, arba suvis tyli apie anų judėjimą, iki anos neužkariauja sau tiesų. Teip buvo su kitomis tautomis, kurios dabar jau gana augštai pakilo, teip yra dabar su lietuviais, Galicijos rusiniais. Nė gudiškoj, nė lenkiškoj literaturoj mes nerandame žinių apie Lietuvos judėjimą; o jeigu kartais ir pasirodo koksai straipsnis, tai dažniausiai paniekinantis tą judėjimą („Litvomanija“ Krajuj). Mūsų periodiškoj literaturoj pasirodo straipsniai, kurie supažindina skaitytojus su tautišku judėjimu tulų tautų; bet ikišiol nieko nebuvo kalbėta apie Galicijos rusinus, tarp kurių paskuti-

niame laike tautiškas krutėjimas aiškiai apsi-reiškė. Paveikslas jų (jau nesvarstant ji iš istoriškos pusės) yra lietuviams juo svarbesnis, kad rusinams, kaip ir mums, prisiėjo kariauti su lenkišku elementu — bajorais ir kunigais.

Svarbiu apsi-reiškimu rusinų krutėjimo yra tie vaisiai, kuriuos atnešė darbas demokratiškos inteligencijos, nors progresyviškų darbininkų — inteligentų yra ten visiškai nedaug (juos mažne galima butų ant pirštų suskaičiuoti). Kur kiekvienas, įstojantis į eilę darbininkų demokratų, pakelia dvasią visų, o parsidavus už pinigų ir karjerą kokiam nors vienam kareiviui, turi nukentėti mažne visa tauta, ten augštas veikimas inteligentiškos demokratijos yra aiškus. Nelabai plati dirva (rusinų užgyventi tik keli paviečiai), palengvina jiems darbą, užtat ir vaisiai jo greitai pasirodo.

Parodysime trumpai istorišką kelią, kuriuo ėjo rusinai su lyg pradžios tautiško judėjimo viduryje šio amžiaus. Galicija, dalis Mažos Rusijos, kuri potam tapo Ukraina pavadinta, XIV amž. buvo lenkų užkariauta. Tuotarpu kitos vakarinės rusiškos žemės buvo po valdžia lietuviškos dinastijos Gedimino. 1569 metuose Galicija tapo sujungta su kitomis rusiškoms žemėmis (pagal lenkiškai-lietuvišką uniją).

Idėjos Europos XVI amžiaus darė įtekmę ir ant rusinų, kurie buvo po lenkais. Pradėjo kilti literatūra: knygas pradėjo rašyti žmonių kalboje, o ne senoj-slaviškoj, kaip pirmiau rašydavo. Bet visi tie apsi-reiškimai tautiško judėjimo, buvo labai silpni ir greitai pranyko po lenkų ranka. Tame laike kazokų Mažrusija atsiskyrė nuo Lenkijos, o Galicijos rusinai, atskirti nuo kitų rusų, paliko vieni po lenkais. Jie gyveno vis pagal klerikaliską tradicijas XVI ir XVII amžiaus. Lenkų įtekmė vis ėjo didyn; ji apsi-reiškė ne tik politiškame ir ekonomiškame padėjime rusinų (lenkai užėmė visur vietą patricijų — bajorai, kunigai, visokie viršininkai, o rusinai — plebejų ir proletarijų), bet ir kalboj ir literaturoje. Jau XVIII amž. visi bajorai ir kunigija buvo visiškai sulenkėję. Rusiniškos inteligencijos nebuvo. Visos mokyklos buvo rankose „Basilijonų“, kurie ėjo iš vieno su lenkais arba sulenkėjusiais bajorais. Žemesnė kunigija po kaimus prigulėjo nuo bajorų, buvo baisiai neturtinga ir neapšviesta (į kunigus galėjo pastoti kiekvienas, užmokėjęs 100 lenkiškų auksinų unijotų vyskupams); per tai ji negalėjo padaryti nė kokios geros įtekmės ant žmonių.

1772 metuose Galicija pateko Austrijos valdžiai. Pradžioj austrijokų valdžia, norėdama sutverti Galicijoj opoziciją lenkam, pradėjo rupintis apie rusinus ir jų buvį. Bet

tai tęsėsi neilgai: nepasisėkus sutverti rusinų inteligencijos, jie suvis metė juos. Lenkai vėl įgavo valdžią visame krašte. Kunigija vis daugiau ir daugiau krypo prie lenkų ir rusinai užmigo tvirtu miegu.

Nuo 1809 iki 1830 metų išėjo pas rusinus tik 30 knygelijų: daugiausiai dvasiško turinio ir tat slaviškoj kalboj. Kalba tautiška užsilaikė tik po kaimus.

Teip nelaimingi, nuskriausti rusinai gyveno per ilgus amžius. Tik sukilimas vakarinių slavų pradėjo apie 1830 metus budinti rusinus iš ilgo miego. Dalį darbo atliko tuomet žemesnė kunigija: ji pradėjo judinti nacionališkus žmonių jausmus ir pakėlė, kad ir neaugštai, jų apšvietimą. Dirva tolimesniai darbu vis taisėsi. Susitelkė partija t. v. „narodovcų“. Ji nedaug tepadirbo ir neturėjo tikrai patrijotiškų pamatų — tai buvo maskvofilai arba ukrainofilai. Nekalbėjome plačiau apie juos. Gana čia paminėti, ir dabar tarp „narodovcų“ atsiranda žmonės, kalbantieji, kad ukininkams užtenka „malda-knygės, katekizmo ir kantičkų“.

Per pirmus dešimtmečius rusinų gyvenimo (1830—1860 m.) visas idėjiškas jo turinys apsirėškė žodžiuose „ja rusin“ (aš rusinas) ir toks buvo devizas pirmutinių kareivių gemančio nacionališko krutėjimo.

Po 1860 metų Austrijos rusinai pradeda jausti silpnus atbalsius demokratiškų idėjų Vakarų. Čia pradeda platintis Ukrainos raštininkai (Ševčenko). Literaturoje pasirodo pirmas raštininkas, kurį jau galima laikyti už raštininką, — Juozas Feldkovičius. Nors jis buvo neaugštai apšviestas, bet stovėjo arti prie žmonių gyvenimo ir gerai suprato jį; dėlto-gi jo dainos ir apysakos aiškiai piešia žmonių budą. Po jo literatura mažką nuėjo pirmyn: visur viešpatavo vienodas, negyvas šablonas.

Teip ėjo viskas lyg paskutinio laiko. Tik kieliolika metų atgal pasirodo pirma politiška partija, kuri įneša daug gyvybės į tautišką judėjimą.

Jautresni žmonės (daugiausiai jaunuomenė) susipažindami su Ukrainos raštininkais, o teip-gi su idėjoms Vakarų (einančiomis per Vijeną), pradėjo kitaip žiūrėti ant pareigų rusiniškos inteligencijos. Jie suprato, kad patrijotizmas visokių rusiniškų partijų nėra tikras ir neturi po savim tvirto pamato, nės visiškai neaprupina reališkų (materijališkų) reikalų ukininkų ir darbininkų, iš kurių susideda visa rusinų tauta. Pamaži susidėjo elementai naujos partijos (1880—90 m.), kuri potam įgavo vardą radikaliskos. Turėdama liberališkas pažiūras, ta partija pastatė sau siekį — pakelti neapšviestą, neturtingą Ga-

licijos visuomenę: duoti jai apšvietimą, idant ji galėtų išmintingai naudotis iš Austrijos įstatymų, įvesti karalystėje labiau demokratišką surėdymą (dirbant iš vieno su demokratiškais kitų Austrijos tautų), pakelti materijališką žmonių buvį. Ji stengėsi išaiškinti žmonėms visus naujos kultūros vaisius. Ji peržengė jau kelis laipsnius savo gyvenime: pradžioje ji pastatė sau siekius maž-daug, kaip Vakarų socialistai, vesdama agitaciją tarp sodiečių rusinų ir lenkų darbininkų po miestus. Ant galo 1889 metuose ji pradėjo darbuotis, kaip nedidelė, bet jau gerai organizuota draugystė, kuri vis daugiau ir daugiau traukdavo prie savęs Galicijos ukininkus ir darbininkus.

Ji išleido du radikaliskus laikraščius: „Narod“ inteligencijai (atsako „Varpui“) ir „Hliborob“ ukininkams ir darbininkams („Ukininkas“).

17 berželio 1893 metų buvo surašytas statutas šitos draugystės. Pirmiausias draugystės siekis, kaip nurodo statutas: „— politiškas apšvietimas masos rusinų tautos, apgynimas jos tiesų ir bandymas visokiais teisingais keliais praplatinti šitas tiesas radikaliskai-demokratiškoj dvasioj; teip-gi įvesti mas visatinio balsavimo prie rinkimų.“

Šitam siekiui tokie įrankiai:

1. Susirinkimai draugystės sąnarių apsvarstymui politiškų, kulturiškų ir ekonomiškų klausimų.

2. Vieši susirinkimai (gali ateiti kiekvienas žmogus).

3. Skaitymai žmonėms, atliekami draugystės sąnarių, arba tam tyčia paskirtų žmonių; teip-gi užlaikymas skaityklų ir knygyių.

4. Išleidimas laikraščių, knygyių, visokių brošiūrų ir prilaikymas jų.

5. Siuntinėjimas peticijų, adresų, deputacijų.

Ant statuto pasirašė 5 žmonės. Ant pirmo susirinkimo (30 liepos m. tą pačią metų) buvo iki 250 ukininkų; ir 200 išrašė į sąnarius. Pirmsėdžiu („golovka“) tapo išrinktas Jonas Franko, o į komitetą įėjo 8 žmonės (iš jų 4 ukininkai).

Šita draugystė dirba po Galicijos miestelius susirinkimus, ant kurių susieina labai daug ukininkų; ji organizavo t. v. „Narodni spilki“ („Tautiškas, ekonomiškas draugystes, nešančias apšvietimą“), „Huculska spilka“ (Huculų draugystė) — pardavinėti knebinius kalniečių-huculų.

Vadovais dabartinio demokratiško judėjimo rusinų yra Mikolas Pavlik'as ir Jonas Franko, su kuriuo jau augščiau susitikome. Pirmasis yra tai publicistas ir apie jį čionai nekalbėsime. Apie Franko galima pasakyti,

kad nėra tokio literatūros skyriaus, kur jis nebutų užsitarnavęs; jis talpina savo straipsnius visuose maž-daug progresyviškuose laikraščiuose rusinų ir lenkų. Dabar turi apie 40 metų.

Butinai reikalinga čionai pabriežti, kokiose sąlygose dirbo ir dirba Franko ir jo draugai. Lenkiška valdžia laiko juos už baisius agitatorius, juodsermėgiai rusinai šalinasi nuo jų, žvalgydamiesi į ponus lenkus; nacjonalistai („narodovci“), kurių pusę prilaiko dabar Austrijos valdžia, prakeikė juos už tai, kad jie mato nacjonalistą klausymą pirmiausiai — sukėlime politiško ir materijališko padėjimo ukininkų ir darbininkų, o ne tame, kokioj kalboj padėti antrašai ant žygunės skrynučių.*) Laikraščiai jų judina žmonių nuomonę, bet užmokančių skaitytojų nedaug teturi, nės klausymas apie duonos kąsnį dažnai neleidžia rusinų demokratams užmokėti kelis kreicerius už laikraštį.

Kaip jau augščiau paminėjom, rusinų literatura sulyg paskutinio laiko buvo visai silpna; gal nurodyti tik kokius tris-keturis raštininkus; ir tie daugiau vertė, arba sentimentaliskai rašė apie ukininkus ir jų gyvenimą. Bet staiga pasirodo čia su tokiu talentu raštininkas, kaip Jonas Franko. Toks didelis šokis literaturoj pasirodo visiškai normališku ir teisingu, jeigu prisiziūrėti jam giliau. Pradedant Franko'ui rašyti, tarp inteligentiškos jaunuomenės apsirėškia pirmas bandymas sujungti savo reikalus su realiskais reikalais žmonių — ukininkų ir proletarijų. Augant demokratiškoms idėjoms tarp rusinų, augo ir talentas Franko, iki tos idėjos neapsirėškė ant galo darbščiam judėjime suvienytų spėkų supratusio savo reikalus demo ir progresyviškos dalies inteligencijos.

Kokiu budu pasidarė tas susivienijimas, kaip sunkiai yra kariauti kiekvienam progresistui Galicijoj, geriausiai parodo bijografija paties Franko, sunaus turtingo ukininko. Šešių metų leido jį tėvai į žemesnę mokyklą; per dvejus metus jis išmoko čia rašyti ir skaityti rusiniškai, lenkiškai ir vokiškai. Paskui jis įstojo į vokišką t. v. normališką mokyklą, kur ilgai jo „klapiškas veidas“ buvo apjuokiamas draugų ir tulų mokintojų, iki jis netikėtai neužėmė pirmos vietos kliajoj. Tame laike mirė jo tėvas. Turtingas patėvis išleido jį į gimnaziją, o paskui į universitetą. Mokslas neatitrakė Franko nuo prigimto krašto. Visą liuosą nuo mokslo laiką jis praleisdavo arba savo kaime, arba kelionėje po savo šalį.

*) „Narodovci“, susivienydami su lenkais (klerikalais), išlygo nuo jų tiesą antrašus ant skrynučių rašyti dviejose kalbose — lenkiškoj ir rusiniškoj.

Gyvenimas su ukininkais, tankus susinešimai su jais atnešė jam paskui didelę naudą: jam nereikėjo tyrinėti nė psichologijos, nė gyvenimo žmonių iš šalies — etnografiškai, kaip dirbo daugumas raštininkų; psichologija ukininko — tai jo psichologija. Rašyti jis pradėjo labai anksti — dar budamas gimnazijoj; stebėtina, kad jau pirmuose veikaluose („Šeimyna Lesisin“*) jis nesistengia pritraukti skaitytoją interesingu pasakojimu, bet pašo gyvenimą teip, koks jis tikrai yra.

Įstojęs į universitetą, jis pakliuvo į studentų ratelius, kur nuolat kilo begalinės ir nevaisingos šnekos apie kalbą, tautą, kuriomis ir dabar dar užsiima maskvofilai ir nacjonalistai.

Daug prisiklausęs ir pamislyjęs, Franko paliko prie tokios nuomonės: klausymus apie rusinų kalbą ir tautą, kaipo teoretiskus, turi išristi mokslas; o raštininkas turi rašyti tokioj kalboj, kad žmonės, kuriems jis rašo galėtų gerai suprasti.

Čia susitvėrė naujas ratelis studentų rusinų, tarp kurių buvo ir Franko. Jie atmetė teoretiską klausymą apie tautą, o pastatė sau siekį — pagerinti materijališką buvį žmonių ir pakelti jų apšvietimą.

Jie išleido laikraštėlį „Drug“ (Draugas), kuriame tankiai pasirodydavo aprašinėjimai Franko apie gyvenimą ukininkų ir darbininkų; realizmas ir pakraipa tų straipsnių ir apysakų kėlė baimę tarp gerai manančių rusinų. Bet laikraštis gyveno neilgai, nės visa redakcija buvo staiga suimta; prasidėjo byla, kurias teip tankiai pradėdą Austrijos policija, norėdama bent tuo žygiu nusikratyti nuo priešingų jai žmonių. Franko persėdėjo kalėjime 9 mėnesius. Išėjęs iš kalėjimo jis rado visur dar šaltesnę, neteisingesnę nuomonę apie save. Nuo jo visi šalinosi, išbraukė jį iš draugysčių, prie kurių prigulėjo, užgynė net vaikščioti į skaityklas. Žmonės, su kuriais jam reikėjo pasimatyti, susieidavo su juo slapčia. Bet už tai jis geriau pažino gyvenimą tos visuomenės, kurioj jam prisėjo būti kalėjime; tai davė jam medegą aiškiems literališkiems pašiniam, turintiems didelę visuomeniškai-psichologišką vertybę.

Perėjęs tokią gyvenimo mokyklą, Franko greitai stojo tvirtu vyru su tvirtomis pažiūromis ir greitai paliko vidurinę žmogyste naujo literališko ir politiško judėjimo Galicijos.

Kartu su savo draugu Pavlik'u jis leido laikraštį po laikraščio, kuriuose pirmąsyk rusiniškoj literaturoj atvirai stotasi ant pirmos vietos ekonomiškai ir politiški klausymai. Visi tie laikraščiai greitai žudavo, kaip ir atsirasdavo, visuomenės nešelpiami ir neras-

dami dar skaitytojų tarp ukininkų. Bet per kelis metus jie atnešė vaisius: jie išdirbo dirvą susivienijimui spėkū dalies inteligencijos, padėjo jungtis į vieną kuopą prismaugtiems Galicijos gaivalams.

Franko rašo vis daugiau: paveikslėlius iš darbininkų ir ukininkų gyvenimo, eiles; išvertė „Germaniją“ Heine, „Faustą“ Goete, „Kainą“ Byron'o, „Queen Mab“ Šelli; sustatė populiariškas knygelės iš politiškos ekonomijos pagal Milli'ų, Černiševskį, Marks'ą ir tt.

Čia nukrito jam ant galvos naujas akmuo: jį suėmė, palaikė 3 mėnesius kalėjime ir paskui etapišku keliu pėscią parvarė namo, nės sudas pripažino jį už nekaltą. Tą kelionę ir etapus po mažus miestelius jis aprašė su rimtu realizmu novelėje „Ant dienos“ („Na dnie“). Sit — kokiose sąlygose sutvėrė jis tą veikalą: išliuosuotas iš kalėjimo, pristatytas į m. Kolomiją ir nežinodamas kur dingti, jis pradėjo įieškoti vieno draugo, su kuriuo sykiu sėdėjo kalėjime . . . „ten pasakoja jis: aš pragyvenau baisią nedėlę viešbutyje, parašiau apysaką „Ant dienos“ ir už paskutinius pinigūs išsiunčiau ją į Lvovą; paskui tris dienas gyvenau su trimis centais, kuriuos radau smiltynė Pa-prutėje, o kaip tų pritrūkiau, užsidariau savo kambaryje ir gulėjau pusantros dienos išalkęs, kaitroj, laukdamas mirties, be spėkū, be noro gyventi. Vienas draugas iš kalėjimo išgelbėjo mane . . .“ Ar nė tiesa, kad gyvenimas tankiai rodo paveikslus, prieš kuriuos dažnai žmonių fantazija pasirodo išblyškusi.

1889 metuose Franko, kartu su kitais rusiniais, vėl pakliuvo į baltus namelius („seminarija“). Persėdėjo 17 dienų, visai nepatyręs, kokia jo kaltė. (Mat policijai tik reikėjo ant tulo laiko atskirti juos nuo žmonių, tarp kurių jie vedė priešingą jai agitaciją).

Tame laike galutinai susitvėrė nauja partija-radikalų, o „narodovci“ susivienijo su lenkų ponais (konservatyviškai-klerikališka partija).

Franko ir Pavlik išleido laikraštį jaunos partijos — „Narod“ — pirmą tvirtą ir rimtą demokratišką laikraštį Galicijoje. Jame patalpino eilę programiškų ir polemiskų straipsnių, etiudų iš politikos ir ekonomijos. Dabar Franko yra redaktorium demokratiško laikraščio „Žitte i slovo“.

Dar keli žodžiai apie literatiškus darbus Franko. Savo veikaluose jis aprašo tikrą gyvenimą. Jeigu jie daro sunkų, liudną įspudį, tai paeina ne nuo pesimistiškų pažiūrų raštininko, ne nuo liudno jo budo, bet — nuo sąlygų to gyvenimo, kuris davė medegą jo plunksnai. Prislėgtas, visų užmirštas, išalkęs

ukininkas arba darbininkas, pasirodo skaitytojui ant visokių laipsnių savo gyvenimo: su rupesciu apie duonos kąsnį, liudnai laukiantis rytojaus, negalįs atspirti griuvančių ant jo iš visų pusių nelaimių ir neteisybų. Kartais jis paišo istorišką buvį savo tėvynės. Poemoje „Panski žarti“ („Pono juokai“) jis aprašo paskutinius dienas baudžiatos (apie 1740 m.). Centrališka poemos žmogystė — kunigas unijotas. Baudžiava jau panaikinta, bet ponas nenori to žinoti ir varo savo darbininkus kirsti mišką. Norėdamas parodyti savo valdžią, dvarponis liepia ir senam kunigui eiti kartu su darbininkais į mišką. Darbininkai nori pasipriešinti, bet kunigas įkalba jiems nukentėti dar šį kartą ir spēka neginti savo tiesų. Gal visaip žiūrėti ant tokių pažiūrų kunigo — pats Franko neprilaikytų jo pusės — bet paveikslas mirštančio nuo trukio miške kunigo daro didelį įspudį. Retai galima rasti literaturoje teip teisingai ir reališkai papaišytą žmogaus budą. Tą patį gali pasakyti ir apie kitus veikalus Franko („Missija — vienas iš geriausių darbu“). Apie juos čia nekalbėsime, nės ir teip visas apskatinėjimas užėmė perdaug vietos.

Su-aitis.

Korespondencijos.

Po dešinei Nemuno pusei. Paskutinį laiką jį mano ausis atsimušė keletas liudnųdalykų.

Žemių (Kauno pav.) bažnyčioje naujai atvykęs klebonas norėjęs įvesti giedojimus lietuviškai. Parapijonims sodiečiams (!) tai nepatikę ir ėmę jie rupintis prašalint tą naują įvedimą; tarp kitko kreipėsi prie artymesniojo dvarininko. Sujungtomis pajėgomis nepatikęs įvedimas esąs dabar jau prašalintas, viskas likę senoviškai.

Vilniaus gubernijoje tebesančios lietuviškos parapijos, kuriose bažnyčioj vartojama lenkiška kalba net per spaviednę, nors ant kunigo klausymų spaviedojamieji vietoj atsakymo vos tegalį atkartoti patį klausymą.

Rygoj, kur daugumas parapijiečių ateiviai iš Kauno gubernijos — grynai lietuviai, tiktai vienoj iš dviejų bažnyčių sakomi pamokslai ir giedama lietuviškai kas trečią šventą dieną.

Vadinu tokius dalykus liudnais, nės jie didei neormališki. Ar neypatingas tai dalykas, kad lietuviai Lietuvoje priešinasi įvedimui giedojimų jų prigimtoj kalboj? ar teisinga, kad lietuviams neleidžiama svetur giedot bažnyčioj saviškai lygiai su kitais ir rečiau sakomi pamokslai?

Kodėl teip destisi — lengva permąnyti ir begu gal but dvejopas atsakymas ant to klausymo.

Gera dalis lietuvių kunigų laikė ir laiko už savo pareigą tarnauti sulenkinimui Lietu-

vos. Užmiršę apie tikrąsias bažnyčios pareigas, jie naudojami iš bažnyčios autoriteto visai nuošaliems siekiami. Istoje kartą į klaidingą kelią, eina paskui tuo keliu, išsi-bėgę, kartais suvis nenumanydami nedoriškumo savo truso. Vaisiai tokio truso aiškus: bažnyčia, išpažįstanti nelygybę, statanti spaviednės kalbą augščiau už pačią spaviednę, skriaudžianti žmonės dėl jų kalbos, nustoja jų akise savo autoriteto. Puolus bažnyčios autoritetui, puola autoritetas jos mokslo, puola ir tikėjimas. Tamsus žmogus be tikėjimo, kad ir augščiausiai keliantis svetimą kalbą prieš savąją — tai perdaug liudnas vaisius kartais nelengvo kunigo pasidarbavimo!

Visi mes mažiau ar daugiau pratę savo darbus laikyt be kritikos už gerus ir dažnai suvis nematome blogų jų pusių, jei jos stačiai mus pačių neužgauna. Pagal tai nesunku man sutikti, kad augščiau išvestų pasekmių lenkinimo didelė dalis dvasiškiųjų gal visai nenužvelgti; bet kaip nenužiri ir neapsveria pasekmių, stačiai juos užgaunančių, man nesuprantama. Atpratinti nuo savo kalbos, papratę jos gėdintis, žemiečiai įpratę tokioms pat akimis žiūrėti ir ant savo klebono: norint gražinti jiems prigimtą kalbą, jie be baimės priešinasi klebonui, eina įieškoti paspirties pas pirmutinį lenkuojantį trumpaskvernį. Rygos lietuviai, iki išreikalavo pamokslų ir giesmių savo kalboj, daug šiurkščių žodžių pasakė savo pralotui, o neperšenei po klebono mišių padarė visą „skandalą“, užgiedodami suplikacijas lietuviškai, o ne lenkiškai, kaip buvo kas-žin kodėl palikta po senovei ir dieneose lietuviško pamokslu.*) Ar-gi iš tokių dalykų kunigai gal džiaugtis?

Suraminimui savęs ir kitų turiu paženk-linti, kad idėja lenkinimo lietuvių vis mažiau ir mažiau randa pasekėjų jaunojoj kunigų kartoje. Man net rodo, kad atsimetimas nuo tos idėjos tarp kunigijos eina greičiau ir smarkiau, ne-kaip tarp bajorijos ir miestų gyventojų. P. A.

*) Skandališkai išėjo tas atsitikimas, kad pons vargamistras, permanęs giedant lietuviškai, o ne lenkiškai, kaip buvo paprastai daroma, paliovė vargonavęs. Ar ne kulturtregeris?

Atsakymai.

Visiems mūsų sandarbininkams. Svarbesnius straipsnius iš tų, kurie negali tilpti „Varpe“, arba turėtų perdaug ilgai laukti savo eilės, dalįsimės su kitomis redakcijomis. Tai, rodosi, ir raštams ir laikraštiniuose išeis ant gero. Atsakymuose duosime žinią, kokiame laikraštyje ir koki raštai, mus išsiųsti, patilpo. Kas ant to nesutiktų, tai tegul ant straipsnio paženkliną, arba parodo redakciją, kuriai turėtume siųsti straipsnį, patys netalpindami.

Myliučiuiam Lietuvai. Atvirai viską rašyt ir smulkenas išdėstyti negalime. Bandėme jug klabinti ir

vyriausiais keliais priminti pareigas . . . Veltui! Ką-gi padarysi su žmonėmis, davusiais teip sužiedėti savo sąžinei, kad ją gali sujudint jau tik . . . rimbas.

Kunigas A. Burba.

Kovo 27 dieną šių metų mirė žinomas mums visiems darbininkas ant lietuviškos dirvos ir raštininkas, kunigas A. Burba, klebonas Plymouth'o parapijos Amerikoje. Gimė 30 d. Spalnio 1856 m. Pailių kaime, Kruopių parapijoje, Šiaulių pav. Kauno gub. Gimnazijos mokslą ėjo Šiauliuose, seminariją baigė Vilniuje ir į kunigus buvo įšventintas vyskupo Beresnevyciaus Kaune 1882 m. 13 d. Spalnio. Kunigu buvo Vilniaus dijecezijoje ir čia, kaipo tikras išpažintojas lietuviystės, užpelnę neapykantą bajorpalaiškių ir persekiojimą maskolių valdžios. Metuose 1889, pakviestas J. Šliupo, persikėlė į Ameriką ir išvien su parkviestuju į trumpą laiką padarė didelį žingsnį sujudinime tautiško lietuvių susipratimo. Nuo to laiko ir „Vienybė“ pavirto į naudingą lietuvišką laikraštį. Paskiau persiskyrė su Šliupu, bet nestojo dirbęs, tik pagalios kun. Burbos darbuose buvo žymi aiški reakcija, tarytum stengėsi apveikti pirmesniuosius savo darbus ir išsižadėti to, apie ką pirmiau rupinosi. Vienok jo nuopelnai užsiliko, nieks neišdrįs jų užginti, nė užslėpti negalės.

Kun. Burbos raštus, eilėmis ir proza, atrasime daugelyje lietuviškų laikraščių, buvusių ir esančių, daugiausiai vienok darbavosi „Vienybėje“. Apart išmėtytų po laikraščius smulkesniųjų, dalykų kun. B. parašė dvi poėmas „Senkans Jurgii“ ir „Poną Bartkų“, „Atsisveikinimą“ (išvažiuojant iš Lietuvos), ir „Peržvalgą“; išvertė „Filotėją“ ir „Istoriją katalikų bažnyčios“. Prigulėjo teipos-gi prie išleidimo trumpai gyvenusio laikraščio v. „Valtis“.

Apgarsinimai.

Ant „Varpo“ ir „Ukniako“ reikalų davė:
A. M— is 25 rublius.

Knygos prisiųstos į redakciją:

Mythai, pasakos ir legendos Žiamaičių. Surinko Dr. Edm. Veckenstedt, lietuviškai išguldė J. Šliupas M. D. Plymouth Pa. 1897.

Turinys. Apgavinga geradėjystė. — Apšvietimas ir tantų turtingumas (tęsimas). — Piešinys — Iš šiaurių padangės. — Tiesos eilėms rašyti (užbaiga). — Tėvynės varpai. — Rusinai ir Jonas Franko. — Korespondencijos: Po dešinei Nemuno pusei. — Atsakymai. — Kunigas A. Burba. — Apgarsinimai. — Knygos prisiųstos į redakciją.

Atsakaš redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Sspaudinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.